

UNITÁRIUS ÉLET

XLIX. évfolyam 5. szám

1995. május

„MIÉRT NEM ÉRTI A GYÜMÖLCS A TÖRZSET?”

„Megjelentette néked, ó ember, mi légyen a jó, és mit kíván az Úr tetőled!
Csak azt, hogy igazságot cselekedjél, szeressed az irgalmasságot, és hogy alázatosan járj
a te Isteneddel.” **Mikeás 6.r.8.v.**

„Tavaszdován, ha sóhajt a rét”, amikor a mindenség Ura-Istene kiárasztja, kibocsájtja lelkét mindenekre, és megújul az egész föld, a teremtett világ, sokat és sokszor kell foglalkoznunk azzal a gondolattal, hogy milyen lesz a mi emberi tavaszodásunk, hiszen oly sokszor megfélekedünk nehéz, havas-ködös-fázós telekben a minden kor minden Nikodémuszához szóló jézusi szavakról: Szükség néktek újonnan születetek! Kosztolányi Dezső 1928-ban írt egyik versét olvassuk: „Mily gyorsan távolodsz a nagy időben / tőlem, fiam / Már idegesen kelsz fel az ebédől, / eltűnsz, szaladsz / Újságot olvasok, amikor beszélek, / kurtán felelsz / Barátaiddal vagy, üres a szobád. / Üres a lelkem. / Nem látod arcomon botor szerelmem. / Nem veszel észre. / Csikorgó hangom iszonyú tenéked. / Nehéz a kezem. / Anyád lett megint egyetlen barátnőm. / Véle beszélek. / Így hagytam el egykor én is apámat. / Ő is így ment el. / Nehéz sóhajjal, büszkén, átkozottan, / vissza se nézve. / Ő, e magány a régihez hasonló, / mikor még nem éltél. / A reggelek hamut szórnak a fejemre, / szürkék a delek. / Este a kertben nézem az eget, / a fákat, a lombot, / s kérdelem magamtól, **MIÉRT NEM ÉRTI A GYÜMÖLCS A TÖRZSET?**” (Az apa)

Ugye testvérem, e költői-apai-szülői szavak mindannyiunkra hatnak a Kijelentés erejével, hiszen számunkra a Bibliánkkal, a Könyvek Könyvével nem állt meg, nem fejeződött be az Isten a mi világunkat is teremtő, formáló, tökéletesítő műve?! Így ezt a szívet-lelket tépő kérdést gondviselő jó Atyánk is felteheti nekünk, és el is hangzik nemegyszer szelíd, halk hangon a teremtés koronája felé, aggódó féltéssel tele intelmekben, amint azt hallhattuk az elhangzott bibliai szavakból. Az életünkből csak nemrég tovatűnt Húsvét ünnepe is Isten nyilvánvaló megújító álmát hozta és hagyta életünkben, hogy miért is teremtettünk az Ő munkatársaivá, és hogy mi által válhatunk csak a krisztusi-jézusi örökkévalóság részeseivé: igazságot cselekedve, szeretve az irgalmasságot, és alázatos szívvel – Gárdonyi Géza szavaival: földre néző szemmel, égre tekintő lélekkel – járjuk utunkat Istenünkkel. A tavasz igézete egyfajta számadásra, lelki tükörbe nézésre indít. Lehet, hogy a városrengetegben, a beton- és aszfaltburjánzásban csak parányi része érződik, de kint, Isten szabad világában, ege alatt elemi erővel zúdul rá az emberre a tavaszodás.

Mécs László pap-költő írja gyönyörű „Tavaszi zsoltár” című versében: „Valaki tavaszt, változást patakozott a világra: sziklából, földből, állatokból hangokat, színeket, szirmokat, változást csihol ki Valaki”. Ez a Valaki, a Vagyok, aki Vagyok az embert is

tavaszdóásra készíti. Elindítja az önvizsgálat tisztító hóolvadását, jégzajlását, s amíg forrástisztává nem tesz az életünkkel való szembenézést, addig nem lehet igazi tavaszodás, újjászületés, mert szennyes iszaptól, hordalékból csak dudva, gyom nőhet ki, nem pedig életet széppé tevő, gazdagító, üdítő növény, virág. Ady Endréhez hasonlóan járjuk be figyelő lélekkel eddigi életünk, egyéni és közösségi életünk magyar ugarját. „Elvadult tájon gázolok: / Ős buja földön dudva, muhar. / ... Lehajlok a szent humusig: / E szűzi földön valami rág. / Hej, égignyúló gízgázok, / Hát nincsen itt virág? / Vad indák gyűrűznek körül, / Míg a föld alvó lelkét lesem, / Régmúlt virágok illata / Bódít szerelmesen. / Csönd van. A dudva, a muhar / A gaz lehúz, altat befed / S egy kacagó szél suhan el / A nagy Ugar felett”.)

Testvérem, ha Isten szava benned, bennünk, a lelkiismeret, nem tudott kellőképpen figyelmeztetni oly sok esetben, oly sok dologra, most e felajzott hangulatban, amikor lelkünk, egész lényünk mindenre sokkal érzékenyebb, sokkal befogadóbb, halljuk meg az életünk magyar ugarján elsuhanó kacagó szél üzenetét, figyelmeztetését, hogy értelmi-érzelmi-akarati világunk, lényünk nem válhat a gaz földjévé, hiszen Isten lelke ott lebeg a magyar ugar, s így mindannyiunk élete fölött is. És nem csak az Alföldjeink fölött, hanem mindenhol itt, a Kárpátoktól ölelt tájakon, és mindannyiunkból elő akarja hozni a tavaszodást. Amikor rálehel a hegyek hősüvegére, amikor rálép a folyóink jegére, úgy, hogy megroppan a jég és a vizek felharsannak, amikor elindítja délről a vándormadarakat, hogy megérkezzenek idejében hozzánk, ünneppé téve munkás napjainkat, amikor pacstirtát nyilaz a magasba, hogy végtelen fáradozásunkban az énekével gyönyörködtessen, amikor színpompába öltözteti a fákat, még a tövisbokrokat is, hogy évente egyszer azok is szépek legyenek, amikor atyai gonddal vigyáz arra, hogy zöldüljenek a kenyérreménység vetései, és legyen csalán is és gyöngyvirág is, amikor vadakat járát az erdőben, amikor kiáradó, kiöntött lelkével mindeneket megújít, vegyük észre, hogy ezt nem az Önmaga kedvéért teszi, hanem értünk, az Emberért.

Mert sokszor csak az emberből nem tud tavaszt kicsiholni, kicsikarni, hiszen sokszor jobb az embernek a téli ködös útvesztő az igazság útja mellett, kényelmesebb a felszegett, büszke fő, és ezerszer könnyebb a szeretetlenség, irgalmatlanság hóvak-ságában szenvedni. Pedig a teremtmény is tudja, hogy nem erre hivatott, hogy részt kell vállalnia Isten teremtő tervének végrehajtásában. Költői megfogalmazásban is, de a Bibliánkban is elhangzik, hogy már szinte az Isten is fél, „megbánta, hogy em-

bert teremtett a földön". Ezért nem mond le szándékáról, hogy új és új tavaszokkal gyermekét is újjáteremtse. Szerető Atyánkként a teremtés csődje helyett újra a teremtés koronája magaslatra kíván emelni, azt akarja, hogy gyalázata helyett az Ő dicsősége legyen, a „hétfájdalom” helyett, az Ő gyönyörűségévé gyógyuljunk. A Mikeás próféta intelme mellett mily szívbe markolóak ezek a sorok: „Te vagy az Isten állandó nyugtalansága, (te vagy az Isten boldogtalansága,) tavaszodj végre akarat szerint, Ember (és légy az Isten boldog békessége.)

Az egész lényében megrendült, most már tavaszodni akaró embernek ezer és ezer gondolata támad, hogy milyen legyen a tavaszodása, hogy annak olyan gyümölcssei legyenek, amelyek evangéliumi értelemben harminc, hatvan vagy százannyit teremjenek sok-sok éhező, szomjazó léleknek megelégtetésére. Tesszük ezt, és kell tegyük ezt azért, mert életünk, futásunk nem örök tavaszok sora csupán, hiszen Istenhez hanyatló árnyékok vagyunk, s a termés beérése után jön a számadás, és kegyetlenség Atyánk előtt üres kézzel, szívvel megállani, amikor Ő annyi tervvel, nagyszerű álommal, elképzeléssel küldött bele az Életbe! Tavaszai vergődéseink, nagy elhatározásaink központi gondolata legjobban e sorba sűrítendő: „... nem nyugszom addig, (míg hitedet meg nem nyerem.) Enélkül bizony virágtalanná, hangtalanná, erőtlenné, tartalmatlanná válhat bárkinek a tavasza! Felvértezve e legnagyobb isteni adománnyal, ajándékkal, bátran elmondhatjuk jégverésben, viharban, hordozzon bár karjain a szerencse, vagy érjen utol a szerencsétlenség – ahogy imádkoztunk konfirmáláskor, vallásos tavasz-korunkban – „Nem szabad hinni senki másban”.

Olyan ez a Mikeás-prófétai üzenet, mint a régi bekeretezett háziáldások otthonaink falán. Benne van ebben is egész küldetésünk lényege, Isten szándéka, elgondolása. Ahogy anyáink, nagyanyáink behímezték a háziszőttesbe, vagy ezermester apáink, nagyapáink ráírták üveglapocskákra, vagy belevésték erdei, erdélyi tölgyfadeszkába, tavaszi fogékony lelkünkbe, mi is így írjuk bele a szentírási üzenetet, minden más isteni ihlettől ve-

zetett kéz nyomán született tavaszodásra, megújulásra szólító, ösztönző, hívó-küldő üzenettel, kijelentéssel együtt. Tavaszodásaink, miként a tavaszok, annyifélék, a cél kell azonos legyen!

Szabó Lőrinc így biztat: „Töröld könnyed, gyürd le fájdalmadat, / te nem azért vagy, hogy odaragadj / ügghöz, múlthoz, amely nem a tiéd, / és dac poshasszon és keserűség. / Kaptál ütletet, kaptál eleget... / ... nézd a rétet, a nagy fényt... / Tavasz jött újra a földednek... / ...s jobb lesz a jó, ha te is akard / ha igazán... mást és magadét, / úgy gyógyítod ama ezer sebét, / ha az csordítja megnyugvó szíved, / ami sosem elég, a Szeretet!” / Áprily Lajos így imádkozik: „Tudom sokat bűvölt a gyász, / a hollós téli bút daloltam. / A bátrakkal hadd mondok el: / panaszkodtam, mert balga voltam. / Én Istenem, legyen vidám, / ujjongjon újra pusztá lelkem, / mint rég, mikor falum felett / az első forrás-vízre leltem. / Ködökbe csillanó sugár), víg fecskeszó bolond viharban, / tudatlan gyermekhang legyen / a jajgató világzavarban.” S akinek oly kevés tavasz adatott meg, akár Jézusunknak, Dsida Jenő így hívogat: „Ember!–hívnak a száraz téli erdők, / hogy virágba borítsd a tar világot, / szikkadt ó-kutak öble bűg utánad, / hogy kristály-buzogású tiszta vízzel / töltsd meg őket: – ezért ma mély örömmel / hinned kell, hogy a kósza fellegek mind / biztosan kiszabott úton suhannak, / s minden lépted után nyomok maradnak. / Ismerd meg, fiam, ó a fűbefekvő / emberek békefödött, szelíd, derűjét / nyisd ki már az aranykaput, amelynek / alján kék patakok zenéje zendül. / Minden bús madarat, szomoroka bárányt végy öledbe, becézz, étess, vigasztalj! – Légy vidám, sugaras: légy szent, fiacskám!”

Testvérem! Most már tudnod kell, így tavaszodva, „mit kíván az Úr tetőled”. „Légy vidám, sugaras: légy szent, fiacskám!” Ezt csak úgy tudod életmű rangra emelni, hogy igazságot cselekszel, szereted az irgalmasságot, és alázatosan jársz a te Isteneddél!

Ámen

Balácsi László

Az Erdélyen kívüli magyar unitarizmus története a XVI. és XVII. században

Elérkeztünk sorozatunk utolsó, de legeredményesebb és leghosszabb szakaszának ismertetéséhez, a baranyai és dunántúli unitarizmus történetéhez. Ez a misszió százhusz éven keresztül élt, mintegy félszáz gyülekezetben voltak unitárius képviselők. Európai szintű főiskolát tartottak fenn Pécsen. Ragyogó hitvitát tartottak, amelyen nemesak hitük igazságait védték, hanem egyetemes emberi jogokat és igazságokat fogalmaztak meg, az ellenfél tiszteletét is kiharcolva. Olyan polgárokat neveltek, akik hitük és erkölcsi elveik védelmében teológusi tájékozottsággal vitakoztak. Egyházközsegeik létét százhusz évig hűséggel őrizték, és létüket az ellenreformáció csak a fegyverek erejével és adminisztratív eszközökkel tudta megsemmisíteni a felszabadító háborúk viharai között a XVIII. század első harmadának a végére. Gondolataik azonban felbukkannak továbbra is Baranyában, hitelveik pedig, és a Dávid Ferenc által képviselt tisztasága megtermékenyítette a kolozsvári unitárius főiskola szellemét a református fejedelmek elnyomása, majd a Habsburg-uralom felszámolási kísérletei alatt.

Legenda és valószínűsíthető történelem az unitarizmus megjelenéséről a Dunántúlon

Az eddig ismert legkorábbi tekintélyes, nem unitárius tanú a Pécs környéki „áriánusokról” Pázmány Péter. A XVII. század elején két ízben is kiadott „levelei”-ben, amelyet Alvinczi Péter ellen írt, a következőket mondja: „Abban is jól megvonszátok a

bagariát, hogy Magyarországon nincs ki nyilván magát áriánusnak mondaná. Erdélyben is kevesen vannak. Mert Pécsen és vidékiben nyilván regnálnak az áriánusok az Áriánusok, mivel hogy az ottlakó Calvinisták Dávid Ferenc iskolájába mentek át.”

Pázmány tehát egyértelműen arról beszél, hogy a Baranyában élő magyar lakosság Dávid Ferenc hitére tért. Kérdésünk most már csak az, hogyan és mikor.

Ezzel kapcsolatban már említettem az alföldi unitarizmussal kapcsolatban egy idillikus legendát, amely szerint Basilius fiatal misszionárius lelkészeket kísért volna el Szegedig, a Tisza partjára, ott megáldotta volna őket, útjukra bocsátván Bácsón, Küllődön, Nagyharsányon keresztül hódítsák meg Pécsen. Sajnos a legenda ellen számtalan történeti tény lépett fel cáfolólag. E fiatal misszionáriusok közül egyiknek a nevét sem emlegetik a források. A hitviták helyét olyan topográfiai összevisszaságban említik a feljegyzések, hogy igen sokfelé kellett volna szaladgálni a fiataloknak, hogy a vitákon résztvehessenek. Az első pécsi unitárius lelkész nevét hálás utódja (azelőtti iskolamester), Válaszúti György említette. Jászberényi György volt a neve, és legfőbb jellessége, hogy nem bírtak vele a vitákon. Idősebb, tekintélyes lelkész lehetett, aki a Pécsi Disputa lezajlása előtti időkben halt meg. A problémák tovább szaporodtak. Nagy Barna kiváló hitantörténész egy kisebb tanulmányában kimutatja, hogy Skaricza Máté, a kor legkiválóbb helvét hitű teológusa már akkor küzd az unitáriusok ellen, amikor Basilius Simádon, majd Békésen hit-

vitázik a kálvinistákkal. Tudjuk azt is, hogy Alvinczi György, a később Nagyharsányban mártírhalált halt unitárius lelkész Baranyában utazta során felkereste Bornemissza Pétert és onnan ment tovább, feltételezhetőleg Trombitás János nagymarosi harmincad-vámos birtokára, aki ekkor már Dávid Ferenc fanatikus híve. Talán segít is Alvinczi Trombitás Jánosnak és papjának, Csapó Györgynek abban, hogy unitáriussá tegyék Székesfehérvárt, Polgárdit és Szabadbattyánt.

1570-ben ugyanis Veszprém várának főkapitánya és a környék katonai parancsnoka, Batthyány gróf, Polgárdi és Battyán földesura figyelmeztető levelet kap udvari papjától, Báthay (egyesekek szerint Bácsay) Istvántól, hogy a főuraknak és fejedelmeknek kötelessége Krisztus egyházát oltalmazni az eretnekek ellen. Márpedig az erdélyi eretnekek befészkeltek magukat Székesfehérvárra, Polgárdiba és Battyánba, kéri tehát urát, hogy lépjen fel ellenük.

Összegezve az eddigieket, feltételezhetjük, hogy Dávid Ferenc hite ugyanakkor bukkan fel a Dunántúlon, amikor az Alföldön az 1560-as évek végén. Leglelkesebb pártfogója és támogatója egy gazdag harmincad-vámos kereskedő: Trombitás János, aki unitáriussá teszi Nagymarost. Majd tovább terjeszti hitünket Székesfehérvár, Polgárdi és a mai Szabadbattyán felé. Esetleg eljutnak a térítőik a Somogy megyei Gölle községig.

Innen jut el az unitarizmus dél felé, a tolnai hitvitán keresztül Pécsig, a környék szellemi és anyagi centrumáig. Ennek a misszióknak három egyházi irányítója Csapó György nagymarosi, Alvinczi György nagyharsányi és Jászberényi György pécsi lelkészek. Ide számítható még Siklósi Máté és Tolnai Lukács Ambros, akiknek állomáshelyét azonban nem ismerjük. A misszió világi vezetője és harcosa Trombitás János.

A baranyai misszió keretei már kialakulhattak, amikor a második hullám is felsorakozik az unitarizmus lelki szolgálatára. Ezeket a fiatal lelkészeket kísérhette el Basilius István a Tiszáig.

Ezek legkiválóbbika Válaszúti György, a Pécsi Disputa híres levezetője és feljegyzője. Neki köszönhetjük az unitárius vidék megszervezését, a pécsi iskola főiskolává emelését, és a baranyai százhusz év megalapozását. A továbbiakban már nem beszélhetünk erdélyi missziós utánpótlásról. Baranya saját útjára lépett. Legfeljebb az erdélyi üldöztetések alkalmával bukkan fel néhány menekült Pécs városában (így él és dolgozik egy ideig Pécsen Bogáthi Fazekas Miklós, így maradt fenn néhány lelkész neve a XVII. századból, akik meglátogatták Baranyát, vagy onnan vittek üzenetet Kolozsvárra).

Közismert az a tény, hogy az Erdélyen kívüli unitárius misszió első historikusa, rendszeres feldolgozója Kanyaró Ferenc volt. Óriási munka előzte meg a hatalmas szintézisét, (Címe: Unitáriusok Magyarországon – Kolozsvár – 1891.) Adatfeltárásai nagy-szerűek. Sajnos értékeléseink felbukkannak a korszak felekezeti vitái és a századvégi unitárius optimizmus, amely hitt abban, hogy az unitarizmus a jövő várandósa. Ez sokszor szarkasztikussá tette, és indokolatlan optimizmusra vezetett nála. A vitáival kár foglalkoznunk. Egyházunk képviseletében adott is, kapott is sebeket e szócsatában. Minden, unitárius célt szolgáló optimizmusának néhány tézisének azonban helyre kell tennünk. Az unitarizmus pécsi diadalában szerepet vélt felfedezni Dudich pécsi püspöksége hatásának is. Dudich valóban kinevezett pécsi püspök volt, de egyházmegyéjében, amely már 1543-ban hódoltsági terület volt, soha nem fordult meg. A János Zsigmond személye és az apja török barátsága (?) semmiféle pártfogóságot nem jelentett a pécsiek számára. Sztáray Mihálynak semmi köze nem volt az unitarizmushoz, Pécs mellett van egy kisközség (Pécsdevecser), Veszprémben is van egy Devecser. Ha az unitárius források említenek egy Devecser nevű falut, nem szabad egy egész Dunántúlt behálózó unitárius tömbről elmélkedni.

(Folytatjuk)

Szász János

Gyermeknapra

Nyitrai Levente

Bábel madara

Figyeljétek csak, milyen világos a második parancsolat Mózes 5. könyve 4. részének 16–18. versében: „Ne fajúljatok el, ne készítsetek istenszobrot sem a földi állatok, sem a repkedő madarak, sem a vízben élő halak formájára”. – Mert egyedül Istent illeti meg az istentisztelet, és először tőle kell kérnünk a segítséget is.

Az emberek szeretik az állatokat, és segítségüket is igénybe veszik. Ez csak akkor rossz, ha közben elfelejtkeznek a jó Istenről.

Egyszer egy állattenyésztő addig nemesítette a kacsáit, míg minden más állatnál nagyobbra nem nőttek. Fémekkel táplálta a kacsáit, míg minden más állatnál nagyobbra nem nőttek. Fémekkel táplálta a legnagyobbakat, míg az egyszer egy fémtőjtőt nem tojt. Kikelt belőle egy fém kiskacsa. Fémtáplálékot adott annak is, és lett belőle egy nagy fémkacsa. Megtanította úszni, búvárkodni és repülni, és a hátán úszott, búvárkodott, repült az ember is vele együtt.

Miután mindent beutazott, büszkén dicsekedett. Azt hirdette, hogy mindenütt járt, de Istent nem találta, mert nem is létezik.

Fülön csípte akkor a legkisebb madár, egy kis szúnyog: a lelkiismerete. Vékony hangján a fülébe súgta, hogy Isten van. De hozzá csak az imádság szárnya tud felrepíteni.

Kellemetlen volt a kis szúnyog, és sehogy se tudott szabadulni tőle. Bárhova menekült, mindenüvé utánarepült. Fémkacsájáról is leszállt, de az se használt neki. A végén imádkozni kezdett. Alig mondta végig, már is eljutott oda, ahova semmi egyéb nem juttatta el, Istenhez. Oda nem üldözte már kellemetlen kis szúnyogja se.

Csodálatos volt. Soha többet nem felejtkezett el róla.

Ha van, aki nem tudja, megtanulhatja tőle.

Antoine De Saint-Exupéry:

A kis herceg (részlet)

– Te nem vagy idevalósi – mondta a róka. – Mit keresel?

– Az embereket keresem – mondta a kis herceg. – Mit jelent az, hogy „megszelídíteni”?

– Az embereknek – mondta a róka – puskájuk van, és vadásznak. Mondhatom, nagyon kellemetlen! Azonfölül tyúkot is tenyésztenek. Ez minden érdekességük. Tyúkokat keresel?

– Nem – mondta a kis herceg. – Barátokat keresek. Mit jelent az, hogy „megszelídíteni”?

– Olyasmi, amit nagyon is elfelejtettek – mondta a róka. – Azt jelenti: kapcsolatokat teremteni.

– Kapcsolatokat teremteni?

– Úgy bizony – mondta a róka. – Te pillanatnyilag nem vagy számomra más, mint egy ugyanolyan kisfiú, mint a többi száz- meg százézer. És szükségem sincs rád. Ahogy neked sincs énrám. Számodra én is csak ugyanolyan róka vagyok, mint a többi száz- meg százézer. De ha megszeliédítesz, szükségünk lesz egymásra. Egyetlen leszel számomra a világon. És én is egyetlen leszek a te számodra...

Élet-hangok a fiatalságban

Félem, s csak nézem a szívekből ballagó időt.

A meglöpött békét, a vágyat, fiatalságnak örök illatát.

Ifjú szemek, ifjú szíveken merengő délceg hitek.

Miért is, miért is hull szép fényetek,

miért is, miért is lesznek hontalan hazátok a vénülő életek??...

Mogyorósi Dénes (15 éves)

HITÜNKRŐL

XVII. rész

A lelkiismeret

Unitáriusnak lenni legalább olyan nehéz (olyan nehéznek kell lennie), mint bármilyen más emberi minőséget viselni a legnagyobb, legfelelősségteljesebbek közül. Unitárius ezért csak egész ember lehet. Magamagáért beszél, hogy nem az az unitárius, aki megkülönbözteti magát a többi vallástól. Ezzel csak a többiből zárja ki magát, bárki is legyen. De bárki lehet unitárius, akit azzá avat a lelkiismerete.

A lelkiismeret a vallásgyakorlat fő feltételezője. A vallásos ember, úm. a test, a lélek, a hivatás és a küldetés kérdései után foglalkoznunk kell a lelkiismeretünkkel is. Hozzá tartozik az egész emberhez.

A lelkiismeretről azt tanítjuk, hogy lelkünk bensőjében lakó bíránk. Ha jót teszünk, megnyugtat, ha rosszat teszünk, vádol. Benne van ebben a tanításban, hogy felettünk áll, tőlünk független ez a hatalom. Hogy Isten szava a lelkiismeret, amint „a nép szava Isten szava”.

A nép nemcsak egyének felett ítélkezik, hanem önmagának, a közösségnek is bírása lehet. Lelkiismeretünk is sugalmaz, sőt parancsol mások feletti ítélkezést. Isten szavának tartjuk ebben is, mint az önmagunk feletti ítélkezésben.

Azt kell mondanunk, hogy Isten ajándéka a lelkiismeret, mint a hit, és mint minden más, amivel szabadon rendelkezünk (kell, vagy kellene rendelkezünk). Szemléletesebb, ha sáfárkodásnak nevezzük ezt a szabadságunkat, és időszerűbb, ha gazdálkodásnak. Lelkiismeretünknek ezért próbája kell legyen. Fontos lelkierő az önbizalom, de önellenőrzés nélkül önkényes önbíráskodássá fajul. Ehhez senkinek sincs joga mások felett, és senkinek se hasznos önmaga felett.

Önmagunk ellenőrzéséhez másoktól kell kérnünk a segítséget. Pontosabban: Istennek más emberekben, a közösségben, környezetünkben fogalmazódó ítéletéből tudjuk felépíteni öntételest. Ez az a lelkiismeret, ami megnyugtat. – És nemcsak akkor nyugtat meg, amikor jóváhagyja, hanem akkor is, amikor elítéli a cselekedetünket.

A lelkiismeret ítéletében nem az a megnyugtató, hogy jutalmaz, hanem az, hogy igazságos. Az Isten-től függő embert a dicséret nem teszi elégedetté. Isten soha senkinek sem azt mondja, hogy elég. Mt. 25:21-nél is azt mondja, hogy: „Jól van, jó és hű szolgám, a kevésen hű voltál, sokat bíztam rád ezután”. A megbízás boldogító, mert kitüntető, de nem megnyugtató.

Isten gyermekét nem is az nyugtalanítja, ha elítéli a lelkiismerete. A bizonytalanság az, ami igazán nyugtalanít. Az élet azt is kényszerítheti rossz, vagy kétes értékű cselekedetre, akinek van lelkiismerete. Ilyenkor nem lehetünk biztosak, hogy valóban kényszerítettek voltunk-e, hogy mekkora a rossz, ami tőlünk származik, hogy mit tehetünk majd ellene. Lelki-

ismeretes embernek az a megnyugvás, ha megszületik az ítélet. Egészen más nyugtalansággal váltja fel, ha az ítéletet elfogadja, akár magának, akár másnak kell azt végrehajtania.

A lelkiismeret nemcsak ítélkezés, hanem Isten és külső-belső világunk lelki megismerése is. Ellentéte az ésszerű megismerésnek. Tévedésbe ne essünk, a lelki megismerés nem ésszerűtlen! Hogy ellentéte, az nem ezt jelenti. A lelki megismerés átfogó, lényegre törő, nem egzakt és nem részletező. Az ésszerű megismerés mennyiségi, a lelkiismeret minőségi oldalról adja a világosságot. Egyik a körülhatárolt, a véges, másik az örök és határtalan lét megismerése. Az ésszerű megismerés a sokszere tökéletességre törekszik, a lelkiismeret az egyszerű teljességet tudja nyújtani.

Dávid Ferenc igéjével jutunk legközelebb a lelkiismerethez: „Az pedig az örökélet, hogy megismerjenek téged”. (Jn. 17:3.) Tiszta evangéliumi hite háladó hit is ezenfelül. Alapjait a 2. Tim. 1:3. és 7-ben kell keresnünk: „Hálát adok az Istennek, akinek ősemhez hasonlóan tiszta lelkiismerettel szolgálom ... Mert nem a félelemnek lelkét adta nekünk az Isten, hanem az erő, a szeretet és a józanság lelk(iismeret)ét”. Az ítélettől eszerint nem félnünk kell, hanem vágyunk kell rá, mint Isten ajándékára, az erő, a szeretet és a józanság ajándékából fakadó életre, az emberség lelki teljességére.

A lelkiismeretet az igazságos élet, az istenismeret és a vallási hovatartozás vezérfonalaként gyakoroljuk. Történelmi drágakincsünket, a lelkiismereti szabadság törvényét a mi őseink sugalmazták elsőként ezen a világon. De tévednénk, ha úgy tetszene, mintha csak a különbözőségi szabadságát ajándékozta volna. Tegyük hát lelkiismereti kérdéssé ennek tisztázását közös pásztorunk, Jézus előtt. Akinek nyájában a lelkiismereti szabadság annak felismeréséből fakad, hogy nem elkülönülni, hanem összetartozni kell. – Másokkal összetartozni csak az tud igazán, akinek saját hite van. Olyan hit, ami nem zárja ki, hogy annak is lehet tiszta a lelkiismerete, aki más.

Nyitrai Levente

*Egyházunk nevében
sok szeretettel köszöntjük
dr. Szász Mihály afiát,
rubindiplomás nyugalmazott bírót, aki
május 27-én tölti be életének 99. esztendejét.
E szép korhoz szívből gratulálunk,
és jó egészséget kívánva életére Isten áldását
kérjük.*

UNITÁRIUS ELŐDEINKRŐL...

Szaniszló Zsigmond (1650–1720)

Ma a Rákóczi-féle szabadságharc korának egyik kiemelkedő unitárius egyéniségével, Szaniszló Zsigmonddal foglalkozunk.

Szaniszló Zsigmond 1650-ben született és 1720-ban halálozott el. Életével legbővebben Orbán Balázs foglalkozik „Torda város és környéke” (1889) című munkájában. Majd újra, 1994-ben Kis Domokos fedezi föl, aki a Keresztény Magvető 1994. 1. számában „Confessio: az unitáriusok vallástétele” címen mutatja be az 1682-től 1711-ig Napló-t vezető néhai tordai főbíró.

Hogy korának mennyire számottevő egyénisége, azt bizonyítja a Napló-nak a Történelmi Tárban (1889/90) Torma Károly egyetemi tanár tollából megjelenő ismertetése; Kenyeres Ágnes Magyar Életrajzi Lexikon-jában (1969); Köpeczi Béla Erdély története (1987. II.k.) című munkájában történő fölemlítése, valamint a nemrég elhunyt unitárius író Török Tamásnak az Unitárius Életben (1992) való rövid ismertetése.

Szaniszló Zsigmond, akinek munkássága Török Tamás szerint „ez ideig egyháztörténelemszeink előtt jószerevel ismeretlen”, Tordán született. Iskolai tanulmányait az akkori tordai unitárius kollégiumban kezdte és a kolozsvári főiskolán végezte. Jogi végzettségét bizonyítja az, hogy 1682-ben Alvinczi Péter ítélősmester írnoka. 1684-ben és 1688-ban Torda város főjegyzője, majd pénztárnoka. Az 1685. évi fogarasi országgyűlésen Torda város követe. Nagybirtokos, Rákóczi híve. A fejedelem fegyvermestereként Torockón gyártatja az erdélyi hadsereg számára szükséges fegyvereket.

Amikor Károlyi Sándor, a kuruc hadak akkori főparancsnoka 1708-ban feladta Erdélyt, Szaniszló Zsigmond családjával és számos tordai lakossal bujdosni kényszerül. E bujdosás során elveszti feleségét, gyermekeit, magával vitt összes értékét. Minderről beszámol Napló-jában, mely nem csak életének, de a korabeli erdélyi eseményeknek is fontos és forrásértékű leírása.

E Napló-ból tudott, hogy az annakelőtte Tordán átvonuló török és német seregekkel egyezkedő – életét nem egyszer kockáztató főbíró hithű unitáriusnak bizonyul. Bár bujdosása alatt minden ingó vagyonát elveszti, a bujdosásból megtérve az unitárius egyház föllendítése érdekében buzgólkodik. A tordai egyházközség és a tordai unitárius gimnázium gondnokaként újra építteti a németek által elpusztított templomot és iskolát. Rendbehozatja a templom cintermét, újra ülteteti az egyház osztrákok által kiirtott szőlőjét. Amint Orbán Balázs írja „a közjónak, a hazának, a vallásnak és a nevelésügynek szenteli életét, annak minden tevékenységét, és így megérdemli, hogy az utókor kegyeletben tartsa emlékezetét.”

Szaniszló Zsigmond unitárius kortársai közül ismert az erdélyi magyar színjátszás első elismert alakja, a szintén Tordán született Felvinczi György, kinek 1706-ban, II. Rákóczi Ferenc fejedelemmé választását követő második évben látott napvilágot leg híresebb kuruc énekeinek egyike a „Ritkán kellő, hűvös szellő” kezdetű. Másik kortársa az a Derzsi Gergely István, kinek „Magyar Diakritis” című munkája magába foglalja Erdély négy bevett vallásának főbb cikkelyeit. Kortársa az 1692. november 26-án Szabédon püspöknek választott Almási Gergely Mihály, a leydeni egyetem volt növendéke, és Kolozsvári Dimén Pál, a kolozsvári unitárius iskola igazgatója, aki sikeresen gyűjt adományokat Hollandiában az egyházi épületek megújítására. Kortársa a szintén Napló-t vezető, több városi és egyházi tisztséget viselő Sza-

kál Barth Ferenc; a kolozsvári unitárius kollégium könyvtárát megalapozó Várfalvi Pálfi Zsigmond és a tordai iskola igazgatója Derzsi Simó István, aki a Torda melletti Keresztesmezőn verseivel szórakoztatja Rákóczi katonáit.

Míg az említett kortársakkal közös vonás a Rákóczi-féle szabadságharccal való rokonszenvezés és az egyház felemelkedését célzó törekvés, addig eltérő motívum az unitárius hitvallásnak Erdélyen kívüli feldolgozása és bemutatása annak érdekében, hogy az unitárius bujdosók is gyakorolhassák vallásukat.

Amikor Szaniszló Zsigmond – ahogy arról Kis Domokos tudósít – több mint 10.000 főt számláló bujdosótársával ideiglenesen letelepszik Kelet-Magyarország megyéiben, többször találkozik a megyék urával, Károlyi Sándorral. Felesége Bardóczy Krisztina átérezve a bujdosók nyomorúságát és vallásuk miatti sanyarú sorsukat, hogy engedélyezhesse vallásuk gyakorlását, felhatalmazza vezetőjüket, Szaniszló Zsigmondot, hogy készítse el és mutassa be az unitáriusok hitvallását.

Többek feltételezése szerint a benyújtott hitvallást Szaniszló Zsigmond és a bujdosásban vele tartó papja, a Szentiványi nevet is felvevő Bartók János állítja össze. Hogy Bartók János magának a munkának elkészítésében mennyire vesz részt, nem tudni. A tizenegy fejezetből álló vallástétel 1708. május 25-re datált. Bartók egyesek szerint 1709-ben, mások szerint 1710-ben visszatér Tordára, ahol 1710. július 18-án a pestisnek esik áldozatul. A bujdosó unitáriusok lelki gondozásában utódja 1710. júliusától Almási Bencze András – Orbán Balázs szerint István – akit a püspök nevez ki a bujdosók papjává. Almásiról még annyit, hogy hamis vád alapján elfogják, s csak Károlyi közbenjárására engedik szabadon.

Ami a Szaniszló Zsigmond nevével kapcsolatos vallástétel utóéletét illeti, Kis Domokos tanulmányából az derül ki, hogy annak elkészülte után Károlyné javaslatára Olcsván hitvita zajlik le Szaniszló Zsigmond és Demeter Márton, későbbi gyulafehérvári nagyprépost között. Demeter Márton könyvben is cáfolja a Szaniszló-féle vallástételt. Kis Domokos e könyv érdeméül tünteti föl, hogy az említett hitvallás fönmarad az utókor számára. A könyvről az unitáriusok közül említést tesz Aranyosrákosi Székely Sándor és Uzoni Fosztó István is.

A hitvallás a dési egyezés által előírt és szigorúan betartott hittételeket tartalmazza. A könyvben említett Szaniszló Zsigmond által megfogalmazott Confessio különösen figyelmet érdemlő része az a „Panaszok” című fejezet, mely szerint az unitáriusok „bízna a megfeszített ember Krisztusban”. Valószínűleg ez a tétel a bujdosásban érzett szabadabb szellem megnyilatkozása. Érzékelteti a Krisztus istenségének kötelező elismerésétől való ismételt eltávolodást, amely aztán Ferencz József püspök (1835–1928) teológiai álláspontjában nyeri el Jézus embervoltának mai értelmezését.

Szaniszló Zsigmond a kor jobb sorsot érdemlő unitáriusainak egyike. Akár közéleti, akár egyháza érdekében végzett áldásos munkáját tekintjük – reá emlékezve – méltán lehetünk büszkék azokra az elődökre, akik fönntartották számunkra az unitárius vallás lényegét: az áldozatos hitet.

Kelemen Miklós

Michelangelo és a reformáció

Minden évben százezrek keresik fel Rómát, és legtöbben megtekintik a Sixtus-kápolna freskóit. A frissen restaurált falképek lenyűgözőek. A tengernyi látogató megelégszik ezzel a látvánnyal. Tudják, mit látnak? Tekintsük meg közelebbről az oltárfalon magasodó „Utolsó Ítélet”-et. Legelőbb ismerkedjünk meg a körülményekkel.

Michelangelót 18 éves korában érinti meg az a vallásos élmény, ami egész életét befolyásolja. Savonarola igehirdetése magával ragadja, és hívőül szegődik. Nem ő az egyetlen, 1493-ban, Firenze művészei közül. Savonarola követője Botticelli, Lorenzo di Credi és a Dóm építész, Cronaca. Ha érezni akarjuk ennek a savonarolai hitnek a hangulatát, keressük fel Firenzében a Piazzale Michelangelo kilátó tér fölött a dombon, fák között meghúzódó San Salvatore templomot, Cronaca művét, ami Michelangelo kedves tartózkodási helye volt, mindvégig. A fenséges, hófehér falú belső tér előlegezi a későbbi protestáns templomok levegőjét.

A Savonarola meghirdette reform az egyházat a kora kereszténység hitével kívánta megtölteni, erkölcsi megújulást követelve. Ez az erkölcsiség él Michelangelo minden művében. Ha VI. Sándor pápa elfogadja Savonarola reformját, Lutherból kiváló hitszónok és megbecsült bibliafordító válik, de a reformáció elmarad. A Borgia pápa az Egyház erejének és világi hatalmának megszilárdításán fáradozott, nem kívánt reformokat. Savonarolát katonailag verte le, két társával 1498-ban felakasztották, és Firenze főterén elégették. Michelangelónak menekülnie kellett. A szerzetes képét szívében vitte magával.

Itáliát ma rendíthetetlen katolikus földnek ismerjük. A XVI. század elején valósággal izzott a reformálás szelleme az olasz városokban. Onnan ment Lengyelországba Socinus Faustus is, majd onnan is távozni kényszerült Erdélybe, tőle ismerte meg az unitárius hitelveket Dávid Ferenc.

A másik latin-katolikus országban, Spanyolországban élt Juan de Valdès szerzetes, Erasmus követője. 1531-ben ment Rómába, onnan Nápolyba, ahol 1541-ig, haláláig élt. Az egyedül a hit által üdvözülés tanát hirdette, mint Savonarola. Azt vallotta, hogy a katolikus egyházat belső reformmal kell megújítani, és bensőséges hit és erkölcsiség kisugárzó forrásává avatni. Körülötte előkelő egyházi emberekből kör alakult. A híres prédikátor, Bernardo Ochino, eszméinek hirdetője lett. Ott találjuk Reginald Pole bíborost, akit Angliában VIII. Henrik halálra ítélt, Gian Pietro Carafa bíborost, Pietro Carnesecchit, Gasparo Contarini velencei püspököt, Gian Matteo Ghibertit, Verona püspökét. A kör az üdvözülés dogmájának átalakítását tartotta feladatának. Ez alapján a kegyelmet nem a pap által szolgáltatott szentségek, a gyónás, áldozás befogadása révén lehet elnyerni, hanem a hívő lélek dinamikus, szubjektív hitén keresztül. „Solo per fede” – írja Vittoria Colonna egy szonettjében. Ki ez a hölgy, a rangos egyházférfiak

körében? Ochino a gyóntatója, 38 éves özvegy, férje, Francesco d' Avalos, Pescara őrgrófja, a csatamezőn halt meg. Az özvegy az ischiai birtokán élt, verseket írt, és tagja volt a Valdès-körnek. 1536-ban ismerkedett meg Michelangelóval. A 41 éves asszony és a 61 éves művész között szerelem bontakozott, melyet a Michelangelo-szonettek igazolnak. Vasárnaponként találkoztak a San Silvestro-templom sekrestyéjében. Így ismerkedett meg Michelangelo a valdési reformeszmékkel.

1535-től III. (Farnese) Pál került a pápai trónra. Széles látókörű, bölcs és bátor férfi, mélyeséges hittel. Felismerte Valdès jelentőségét, a kör tagjait a Vatikánba hívta, és megalakította a „Concilium de emenanda Ecclesia” csoportot a zsinat előkészítésére, belső reformterv megalkotására. Megújította Michelangelo korábbi megbízását, hogy a Sixtus-kápolna oltárfalára grandiózus „Utolsó Ítéletet” fessen. A művész 1535-től 1541-ig készítette el a 17x13.30 m-es művet. Megalkotásához a pápa szabad kezet adott számára.

A kezdet után egy évvel, 36-ban a művész korábbi tervét megváltoztatja, új elképzelését attól a hittől vezérelve alakítja ki, melyet nagy vallási élményeiből magának megalkotott, amiben Savonarola és Valdès szelleme ismerhető fel.

A freskó ellen, készülte során, sok az ellenvélemény. A pápai szertartásmester, Biagio Cesena, azt hangoztatja, le kell verni az egésztest. A kifogások nemcsak a sok ruhátlan alak miatt esnek, – ezt lehet olvasni a mai ismertetőkből – főként az eretnek tartalom miatt.

III. Pál nem enged a kritikáknak, a freskót 1541-ben felszentelik, változtatás nélkül.

Ugyanez évben Contarini, Velence bíborosa, és Bernardo Ochino Regensburgba megy, hogy párbeszédet kíséreljen meg a reformált északiakkal. Melanchtonnal vívnak hitvitát. Eredménye az, hogy Ochino átáll a reformáltak táborába, Svájcban telepszik le. Contarini egy év múlva meghal. Ez az első kudarc, ami a Valdès-kört érte.

1547-ben meghalt Vittoria Colonna. Arcképét Michelangelo a freskón őrizte meg számunkra.

1550-ben elhunyt III. Pál. Utána III. Gyula következett. Uralma termi meg a „cuius regio, eius religio” elvet, a vallást a birto-

kos diktálja a maga területén. 1545-től ülészik a zsinat Tridentben. Egyelőre az alapelveket tisztázzák, reformról nincs szó.

1555-ben Carafa bíborost választják pápává, elődje követőjeként a IV. Pál nevet veszi fel. A zsinat új lendületet vesz hatására, egyik első tette, hogy a néhány éve életre hívott inkvizícióval elfogatja a reform-előkészítő konzílium még élő és elérhető bíborosait, Reginald Pole-t, Giovanni Morone-t, Pietro Carnesecchit. Ettől kezdve raboskodnak az Angyalvárban, majd halálra ítélik és kivélik őket. Ezzel záródik a III. Pál indította belső egyházi reform. IV. Pál nem óhajt közeledni a reformáció hitelveihez, élesen más utat választ, Loyolai Szent Ignác útját, a jezsuiták irányításával. Megindul az ellenreformáció.

A régi reformerek közül egyedül Michelangelóhoz nem nyúl. De elrendeli a freskó átfestését. Nemcsak kötényeket festet a meztelen alakokra, a tartalmi változtatások a fontosak. Michelangelo a Krisztus körüli alakokra dinamikus drapériákat festett, nem volt mindenki ruhátlan.

Tekintsük meg a művet. Embertestek örvénye kavarog lassú sodorban, fel-le. Középpontjában Krisztus a világ bírása. Nem a keresztre feszített áldozat, hanem központi erő, az ítélet ura. Baljával kárhozatba küldi a bűnösöket, jobbjával magához emeli az üdvözülöket. A felső két ívben angyalok röpitik emberi kínszenvedésének tárgyait, kereszthalála bizonyítékait. Balra lent angyalok harsonáira a megnyíló földből halottak bújnak elő. Az üdvözülöket Krisztus ereje repíti fel maga köré. A nézőnek Krisztustól jobbra szentek sora taszítja kárhozatba az elítélteket, kiket ördögök hada visz a pokolba.

A feltámadók között balra a legalsó sorban, – 3 méter magasan a kápolna talajától – a földből megfeszült, rettenetes arc bukkan elő, Savonarola arca a bitófáról, a máglyáról. Ezt a drámai arcot festi a fal alá Michelangelo, 40 évvel a kivégzés után, a székeikben ülő bíborosok szeme elé, akik között lehetnek azok, akik részt vettek az ítéletben. Az egykori fiatalember igazságot szolgáltat tanítójának.

Más szokatlan is felfedezhető a művön. Krisztus jobbján Szűz Mária, de nem könyörög az ítélet napján a bűnösökért. Elfordul, és szánalommal kendőjébe rejtje az arcát. Az ítélet az ő könyörgése nélkül megy végbe. Íme, az emlegetett eretnecség. Az első vázlatrajzon Michelangelo a fia elé térdelő Szűzanyát tervezett, 1535-ben. De a valdèsi tanokkal megismerkedve, a freskón elhagyta a könyörgést. Mindenkit saját személyében érint az ítélet, csak az egyéni hit lehet a mentség. Szentek, Szűz Mária közbenjárása nem segít. Íme, mit tesznek a szentek, akiknek annyi oltárt, áldozatot ajánlottak fel a bűnösök évszázadokon át? A felhőkre lépve ütök – verik mártírságuk kínszerekkel a bűnösöket, ők az ítélet végrehajtói, a bűnösök pokolra taszítói. A reform a szentek imádatát az ökeresztény tisztelet és példakövetés gyakorlatavá óhajtotta változtatni, felhagyva a már-már bálványimádattal. Ezt a részt érintette legerősebben az átfestés. IV. Pál parancsára Szent Katalin és Szent Balázs alakját az átfestő Volterra leverte, és új vakolatra megfestette úgy, hogy fejüket Krisztus felé fordí-

totta. Eredetileg lefelé, a pokolba szállás felé tekintettek, lesújtva a kerékkel és a szöges szerszámmal. Az eredetit rögtön a felavatás után Venusti által festett másolatból ismerjük, megtekinthető a nápolyi Capodimonte Múzeumban.

A bűnös magára maradását a végítélet napján több, elkárhozva lezuhanó alak ábrázolja, az ima és a hit ereje felfelé segíti az üdvözülöket.

Michelangelo önmagát is megörökítette a képen. Krisztus lábánál, a nézőnek jobbra, Szent Bertalan ül, kezében tímárkés, és a saját lenyúzott bőre. A szent arca Aretinoé, az éles tollú filozófusé, aki gúnyirataiban sok képmutatóról nyúzta le a bőrt. A szánalmasan lógó bőr arc részében felismerjük Michelangelo megkínzott arcát, mintha ez az arc a kárhozatba hullott test jobbik részének a maradványa lenne, függve üdvözülés és kárhozat között. Balra Szent Lőrinc vasrostélyt tart, amin megégették. Krisztusra tekintő arca fölött egy riadt női arc, sárga özvegyi fejkendővel, a festő megkínzott, ráncokba töredezett arcára tekint. Ő Vittoria Colonna, a vasrác mögül bukkan elő, ahogy a San Silvestro sekrestyéjében, a zárda rácsai mögül mondta egykor hitet sugárzó és vigasztaló szavait.

A kritikájával oly állhatatosan a művészt ostromozó szertartásmestert is megörökítette Michelangelo. Ott áll a pokol kapujában, a jobb alsó sarokban, – ahonnan a szidalmait is a fenti állványon dolgozó festőre zúdította, – Midas alakjában, számfüllel, és a pokol legnagyobb kígyója fonódik köréje az örök kárhozatban.

Ezek a történészek által jól ismert tények nem köztudottak. Az ismertető, a művészről szóló könyvtáryi könyv hallgat róluk. Elfelejtendő egykori botránynak tekintik. Pedig fontos mondani-valója van. A rendkívüli művész, lelkiismerete szavára hallgatva, prófétaival olyan hitet sugárzó művet alkotott, mely nem engedelmeskedik a politika által kettéosztott Európa követelményeinek. Katolikus és protestáns hitelvek keverednek benne, és az egyetlen Isten legfőbb hatalmát állítja középpontba, mutatva azt az utat az emberiség számára, ami csak a belső egyéni hit által található meg.

Szinte Gábor

Irodalom:

M. Carrière: *M. A. und die Reformation* (1868)

Cantimori: *Eretici Italiani del Cinquecento* (1939)

Valdès: *Dialogo...Publié par Bazaillon* (Coimbra, 1925)

Ch. de Tolnay: *Michelangelo*, Corvina 1977.

150 éves a Meadville/Lombard Teológiai Főiskola

A főiskolát 1844-ben alapították Meadville-ben, Pennsylvania államban. Mások mellett különösen Harm Jan Huidekoper és J.C. Church játszott fontos szerepet annak létrehozásában. A tanítás 1844-ben kezdődött, 1846-ben megalkották az alapszabályzatot, amely kimondta, hogy „az Iskolában folyó oktatásban való részvétel feltételként sohasem fognak kérni hittani vizsgát”. 1897-ben kibővítették a Szabályzatot, s az iskola célját így határozták meg: „oktatást adni a vallás, teológia és etika területén, és felkészíteni a keresztény lelkészre”. És valóban fennállásának másfél száz esztendeje alatt az iskola széles körű teológiai nevelést biztosított, amely a szabadelvű vallási hagyományban gyökerezett, és kielégítette az egyház szükségleteit. Vezérelveit nagyszerűen fogalmazta meg és hangsúlyozta ki első elnöke, Rufus P. Stebbins megnyitó beszédében, amikor egy átfogó, tudományos nevelés szükségességéről beszélt, amely által „olyan lelkészeket kell nevelni, akik alaposan felkészültek és odaadóan becsületesek, mint az igazság prédikátorai”.

Nem meglepő tehát, hogy egy iskola, amely ilyen eszményeket ápol, már a századfordulón kereste egy nagyobb egyetemhez való csatlakozás lehetőségét. Időközben, 1892-ben létrehozták a Chicagói Egyetemet, amely nemsokára a humán tanulmányok és tudományos kutatás központjává vált. Másik előnye, hogy az Egyetem egy polgárosodó nyugati nagyváros szívében épült, amely abban az időben a társadalmi haladás és a városfejlesztés kiemelkedő eredményeit érte el. Néhány éven belül több teológiai fő-

iskola is csatlakozott az Egyetemhez. Köztük volt a Ryder Theological School of Lombard College, egy univerzalista intézmény Galesburgból (Illinois állam). 1912-ben költözött be Chicagóba, és 1917-ben az Egyetem Teológiai Fakultásának társult intézménye lett.

A Meadville Főiskola 1926-ban tette meg ezt a lépést, és kezdte meg a 82. tanévet a mostani helyén, az 57. utca és a Woodlawn Avenue sarkán. 1928-ban a Meadville és a Ryder főiskolák társulata, egyesítvén mind nevelési, mind anyagi forrásait, majd 1964-ben megtörtént a végleges egyesülés. A főiskola mai neve: Meadville Theological School of Lombard College. A közhasználatban azonban ezzel a névvel találkozunk: Meadville/Lombard Theological School.

A mostani épületet 1930-ban emelték, amely egyben az iskola adminisztrációját és hatalmas könyvtárát is magában foglalja. Átellenben az út másik oldalán található az 1. számú unitárius egyházközség temploma és adminisztratív épülete. De az iskola melletti házak is mind a teológiai nevelés célját szolgálják.

A Meadville/Lombard hallgatói, mint a Chicagói Egyetem társult intézményének a hallgatói, a teológiai tárgyak-

nak mintegy felét az egyetemen hallgatják és ott is vizsgáznak. Itt szerzik meg a Master of Arts (A.M.) fokozatot is, amely előfeltétele a lelkészi oklevél megszerzésének. Ugyanazokkal a jogokkal rendelkeznek, mint az egyetem más hallgatói. A Meadville tanárai is tanítanak az egyetemen.

A Chicagói Egyetem területén és szomszédságában a Meadville/Lombardon kívül még másik tizenegy teológiai főiskola működik. Ezek a főiskolák nemcsak az egyetemmel, de egymással is társult viszonyban vannak. 1970-ben megalakult a Chicago Cluster of Theological Schools, majd 1984-ben még szorosabb egyesülés jött létre Association of Chicago Theological Schools (ACTS) néven. Ez az együttműködés különösen a kölcsönös óralátogatásban, a könyvtárszolgálatban, a tanárcserében és az iskolák közti kommunikálás terén volt igen eredményes. Az ACTS tagságon keresztül az unitárius hallgatóknak lehetőségük nyílik tandíjmentesen látogatni mintegy 300 tanár évi 1000-

nél több kurzusát, s a könyvtárakban közel másfél millió kötet és 5000 folyóirat áll rendelkezésükre. S ami még fontosabb, ez az együttműködés mind a tanárok, mind a hallgatók munkáját egy, a sajátjuktól különböző kulturális és vallási hagyományú háttérbe állítja bele.

A Főiskolának szoros kapcsolatai vannak az 1. számú unitárius egyházközséggel. Minden pénteken délután a templom egy mellékhajójában, a Hull Chapelben tartják az akadémiai istentiszteleteket, a hallgatók bekapcsolódnak az egyházközségi életbe, ugyanakkor a lelkészek és más tiszt-

ségviselők a teológiai nevelésben vesznek részt. A Chicago körzetében és a Central Midwest-i egyházkörhöz tartozó gyülekezetben, különösen a lelkész nélküliekben, a hallgatók rendszeresen beszolgnak, s igen sok esetben gyakorló szolgálatukat is ott végzik.

A Meadville/Lombard egyike az Unitárius Univerzalista Egyházhöz tartozó két teológiai főiskolának. A másik a Berkeley-ben, Californiában működő Starr King School for the Ministry. Mindkettő az unitárius lelkészképzés szolgálatában áll. Ezért szoros kapcsolatban van a bostoni egyházi központ Lelkészi és Gyülekezeti Szolgálat Ügyosztályával, és az egyház lelkészképzést közvetlenül irányító bizottsága minden évben rendszeresen találkozik a hallgatókkal és a tanárokkal. Ugyanakkor a Meadville/Lombard, a Starr King School és a Harvard Egyetem Teológiai Fakultása egy közös bizottságot hozott létre, amelyben megpróbálják összhangba hozni az Egyesült Államokban folyó unitárius lelkészképzést.

Dr. Szabó Árpád

(Kolosvári Unitárius Közlönyből)

„Az igazság az Isten
tisztessége,
emberé csak ha rálel,
s aszerint él.”
Ratkó József

Új VILÁGLÁTÁS

ANYÁK NAPJA (május 7.)

Anyák napi emlékező

A májusi szellőzködő lágy melegben, amikor a dagadó rügyekből kifürdülnek a zsenge lombok, kipattognak a zümmögést csalogató virágocskák, mindig eszembe jut az anyám.

Álomképekben lebeg elmémben, amint szoknyája szélét szorongatva próbáltam lépést tartani vele a kertek illat-áradatában, ő virágzó cseresznyefa ágat tört nekem, kezembe adta, és szemeknek tágas pillantásaival itta orcámról a mosolyt.

– Istenem, mit nem adnék azokért a pillantásokért, hogy újra láthassam, hogy érezhessem simogató tekintetének puhaságát. Ő is a korai öregség áldozata lett, mint megannyi kabátfoltozó, keresztény, magyar anya. Dolgos kezének száraz kosarában ráncosra aszalódott a homloka.

Hideg vízben fürdetem gondolataimat, hogy frissek legyenek, hogy rá eszmélhessek:

– Istenem, egy foszlány vagyok belőlük én is. Egy foszlány azokból az anyákból, akiknek pillantásaitól pirosodnak az ághegyi almák. Egy foszlány azokból az erős derekú és egyben karcsú asszonyokból, akiknek bőízű szívük csorog a gyerekekre, és akiknek a szenvedő alkonyok ajkain énekel a tiszta szomorúság. Akik keblükhöz ragadt csecsemőkkel gázoltak a hegyszorosokon át a Kárpát-medencébe, hátukon a bolgár és besenyő marta sebekkel. Mocsarak és erdők járhatatlan mélyén bújtatták csemetéiket Batu kán vérszomja elől. Akik férjeiket és fiaikat könnyzárókat zuhataga alatt egy sírba temették Mohácsnál, és akiknek e drága föld csak sírokat termelt.

– Virág kellene, sok-sok virág. Hogy méltón köszönthessük e feledhetetlen árnyékcárcúakat, akik még mindig forró kezükben szorongatják kezünket láthatatlanul.

– Virág azoknak, akik sorban állnak a vigaszért, egy apró ajtónyitáért vagy köszönésért.

– Virág azoknak, kik öleléssel várnak haza, és gondolatainkban olvasni tudnak.

– Virág azoknak, akiket fölöröltek a történelem nyikorgó fogaskerekei, és nem utolsósorban azoknak, akik a mában rohangálnak az idő mértékét feledve a pusztá megélés feltételeinek előteremtéséért, kenyert tartanak az éhes szájak elé, forró könnyekben fürdetik a nélkülözőket, borogatják lázas betegek homlokait, és zokogva kaparnak egy maréknyi földet az ötödik égtájba távozókra.

Most, e langyos, májusi napon engedjük őket ismét emlékezetünkbe férközni, most amikor az asszonyi sors az anyákat még jobban a megpróbáltatások feszes vonalára sodorja, mi, akik egy parányi foszlány vagyunk belőlük, csalogassunk ki szemükből egy simogató mosolyt, kérjük reájuk Isten áldását, és tűzzük hajukba a megbecsülés virágát.

Mikolai Bertics Mihály

Anyám,

nem érdemelted,
hogyan meneküljek előled...

Menekültem volna én
a szemedbe költözött halál elől,
mely a szomszéd temetőből
már évek óta körülöttünk sompolygott.
Néha veszett róka képében
bújt elő,
megállt a poros út közepén,
nem mozdult,
nem futott el,
incselkedett csak velünk...
Borszagú férfiak ütötték akkor agyon.
Néha menyét volt,
feldúlta a tyúkólak csöndjét,
az átharapott csirkenyakából
felgöngyölt a vér,
s a felajzott férfiak órákig ütötték
bottal a nyomát...

De tudtam,
egyszer érted oszon majd az éjszakában,
és én nem leszek már kicsi királyfi,
hogyan Halászárkány hét fejét
hódolva hozzam eléd,

Lehetett volna másképp is.
Foghattam volna a kezéd,
mondhattam volna az egyetlen
és utolsó imát ágyad mellett.
De én csak menekültem,
mert halál-illata volt
az elgazosodó kertnek,
a kiüresedő szobáknak,
lassan foszló ruháidnak.

Tudom: hiába menekültem!
Meggyötört kezéd világvégéig
vállamra nehezedik már,
s a hófehér párnára száradt
drága véred
feketéllik minden éjszakában
ezentúl.

Néző László

Anyám

Ez a ház
honnán csak Ő
hiányzik, Anyám.

Nélküle üres ez a porta
Nem meszezik a keze,
s hiányzik a baromfiak
víg ricsaja

Nélküle palántok
sorvadoznak,
s kisebbek lesznek
a törpe gyümölcsfák.

Nélküle koldus
lesz az ember, –
– Igazán többé
nem szeretve –
Mindhalálig.

Budaházi István

Egyházközségeink életéből

Pestszentlőrinc

A pestszentlőrinci Unitárius Egyházközségben március 26-án volt a tavaszi szezon utolsó gyülekezeti összejövetele. Bibliát olvasott: **Dr. Jakab Jenő** lelkész, majd **Dr. Kopátsy Sándor** közigazdász tartott nagy sikerű előadást:

„Merre haladunk és merre haladjunk” címmel.

A vacsorát **Tóthné Erdő Mária** és **Bányai Emőke** vezetésével **Ferencz Judit**, **Hudra Klára**, **Hegedűs Kata** (Eger) és **Takács Lászlóné** főzték, a puliszkát **Tódor Albert** és **Szűcs György** készítették.

A torta – **Ferencz Judit** ajándéka – az árversen rekord összegért kelt el.

A hangulatos est után a résztvevők „összel folytatjuk” kézfogással búcsúztak a lelkésztől.

Nagy Ignác utca

A tavaszi idény utolsó, szeretetvendégséggel egybekötött gyülekezeti estjét tartották április 1-jén a Nagy Ignác utcai templom gyülekezeti termében.

Dr. Murvai Sámuel főgondnok köszöntője után áhítatot tartott **Karsai Eszter** református lelkész az ökumené szellemében.

Jancsó Adrienne Kossuth-díjas színművésznő „A tavasz köszöntése” c. összeállítását adta elő, melyben **Petőfi**, **Vörösmarty**, **Kosztolányi**, **Áprily** és **Tóth Árpád** versei szerepeltek. A művésznő a tőle megszokott zseniális versmondásával hitette el velünk azon a hideg, téli áprilisi napon a tavasz visszavonhatatlan beköszöntét.

Az est igazi meglepetése (habár tudtuk) ezután következett: *bemutakozott az egyházközség kamarakórusa*. Nagyon régen vártunk már rá, és végre megszületett! Köszönet illeti **Vadady Attila** kántort és a kórus tagjait szép előadásukért, amit hosszú hónapok fáradságos gyakorlása előzött meg.

A műsor után most is, mint mindig a finom vacsora következett, melyet egyházközségünk fáradhatatlan asszonyai készítettek el: **Brock Vilmosné**, **Siska Ferencné**, **Pandúr Gézáné** és **Nagy Sándorné**. Köszönjük nekik értünk hozott fáradozásait és az egész évi igyekezetet, hogy ezeket a gyülekezeti alkalmakat olyan meghitté és családiassá tették számunkra!

Isten derűje

Lelkem legbensőbb részéről soha senkinek nem beszélek. Illetlen volna kérés nélkül, tolakodásnak és képtelenségnek vennék, hiszen emberi léptékű és létebe szorított kényszerű köznapiságunkban ilyen kérések és kérdések nincsenek. Drága, jó emlékezetű **Karinthy Frigyes**ünk lírai paradoxonát követve: *Nem mondhatom el senkinek, elmondom hát mindenkinek*. Mert gondolkodunk és szót ejtünk sok mindenről, ám a lényegről bölcsen hallgatunk, hiszen emberi beszédben csak tökéletlenül közelíthető meg Isten.

Ráadásul tudom magamról, hogy meglehetősen eretnek és profán vagyok, így aztán csak reménykedhetem abban, hogy botor szavaim megbotránkozást nem keltenek, amikor magam csöndjét szeretném föloldani, s tudva tudom: magamról többet árulok el, mint az Úrról. Isten azért Isten, mert csak ésszel, csak fogalmakkal, csak emberi leleménnyel lehetetlen a teljességet kifejezni. Én, a lírikus is csak a részt, az én hitem természetét tudom jólrosszul megjeleníteni, magát az Urat nem.

Ettől a kudarctól azonban nem esem kétségbe, hiszen képességem korlátait elismerve azt is tudom, hogy véges értelmi és érzelmi lényemet kiegészíti a teljesség bizonyossága, Isten léte.

Az én Uram nem haragvó, nem is rettetes. Ezek a jelzők az emberi viszonyulást, a rettegést és a szenvedést fejezik ki, nem Isten szándékát. Nem az okot, hanem az okozatot. Hiszen ebben a viszonyításban tiszta szívvel állíthatom hogy a szö-

vetséget kötő, a megbocsátó Úr, a szeretetteljes Isten arca is valódi annak ellenére, hogy valószínű: ezek a jelzők még összességükben sem teljeseek, csak félig-meddig igazak.

Róla gondolkodni azért paradoxon, mert emberi gondolkodásunk túl kicsinyes az univerzumhoz képest. Nemhogy a belátható, számunkra is érzékelhető világot sem ismerjük tökéletesen, de még önmagunkat sem. Hovatovább az ember a partikularitás oltárán áldozza föl saját lényegét: az univerzalitáshoz kötődő esélyét.

Mondhatnám és mondom: sokan félnek az „Egy az Isten” túlon túl kemény tényétől a lélek eredendő magányosságától. Természetes emberi reakció: ekkora terhet nem viselhet ember, ergo a vallások többsége kísérletet tesz az út egyengetésére az Istenhez. Így aztán más dolog a hit és más dolog a vallás. Ebben az értékbeli sorrendben, hiszen szerintem nem a vallás mikéntje a fontos.

Ennek ellenére mélyen megértem a Szentháromságban hívőket. Jézus ugyan ember volt – minthogy anya szülte –, de a belőle sugárzó szeretet miatt számomra Ő a legkedvesebb az összes proféta között. Szeretetére csak szeretettel válaszolhatok. Mert Krisztus jóval több volt, mint a minden emberben létező isteni szikra; bizony Ő fáklya volt, s talán nem túlzás: a szeretetteljes hit évezredek áthatoló fárosza, világítótornya. Az Ember fia azonban valamiképpen mindig magáról beszélt, az

Útról, az Igazságról és az Életről, hiszen Istenről lehetetlen közvetlen ismereteket „közölni”.

Krisztusunk ragyogó istenhitének gyatra visszfénye az enyém, s talán csak abban dereng fel bennem a minden ember fiának közös vonása, hogy tudok Istenről, s reménykedem abban, hogy az univerzum különös lényének (az embernek) a sorsa alapvetően az Úrnak sem közömbös. Talán irgalmas lehet még hozzánk az Úr, amely irgalomra igen nagy szükségünk van mind magán-, mind nembéli bűneink miatt. Pedig milyen megnyugtató lenne nem dolyfösen, de magunkban is bízva várni a mindenkori isteni ítéletet.

Ezért tenni, valamicskét cselekedni talán nem reménytelen. Persze tudom, hogy tökéletlen vagyok, s néha nevetetően és szomorúan visszájára fordul eredményében eredeti jószándékom is. Istennek azonban bizonyára van derűje a tökéletlenségeim megítélésében, különben igen nehéz lenne elviselnie a mindent tudás iszonyú magányosságát. Tudom, ez újabb eretnokség, újabb profánság, ám ezzel együtt azt gondolom, hogy nem túl épületes, és egyoldalú bizalmam nem magányos; kissé léha lírikusi mentalitásomnak nem mond ellent istenhitem. Lehet, hogy rendkívül hiányosak hittudományi ismereteim, ám Istenhez fűződő feltétlen bizalmamat senki nem veheti el tőlem.

Dusa Lajos

A Zsinati Főtanács dokumentumaiból

Előző számunkban indított rovatunk keretében ezúttal azt a Zsinaton elhangzott és jóváhagyott rövid jelentést adjuk közre, mely a Budapesti Unitárius Egyházközség szociális munkáját ismerteti.

Szociális tevékenység

A Budapesti Unitárius Egyházközség Szociális Bizottsága 1992 októberében alakult meg. Tevékenysége két fő területre osztható: egyrészt a napi állandó, másrészt a hosszú távú feladatok. Az első esetben különösen fontos a lelkészekkel való szoros együttműködés. A második eset pedig nem más, mint az egyház alapvető kötelessége: egy Szeretetotthon létrehozása.

A munka hatékonysága érdekében együttműködünk az állami szervekkel, társegyházakkal és különböző karitatív szervezetekkel. Ezek közül a két legfontosabb a Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat és a Segítő Jobb Alapítvány.

Az elmúlt két esztendőben folyamatosan végeztük az idős hívek látogatását otthonukban, kórházban vagy szociális otthonban. Karácsonykor vagy egyéb ünnepi alkalmakkor kis csomagokkal kedveskedtünk az egyházközség nevében.

1992-ben és 1993-ban karácsonyi ruhasegély akciót szerveztünk a Högyes Endre utcai gyülekezeti termünkben. Nagy sikere volt. Köszönet a munkában résztvevőknek.

A Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat anyagi támogatásával 50.000,- Ft értékben villanyszerelési anyagokat küldtünk Homoródszentmártonba, az épülő Dávid Ferenc Ifjúsági Központhoz. Ugyancsak az ő segítségével juttatunk el két kamion Bramac cserepet Sepsiszentgyörgyre az épülő templom befedéséhez. Közbenjárásunkra a Segítő Jobb Alapítvány több alkalommal is biztosította a kivizsgálás és a kórházi kezelés költségeit beteg erdélyi testvéreinknek.

Mindkét szervezet sokszor segített külföldi gyógyszerek és orvosi műszerek beszerzésében, melyeket szintén Erdélybe juttattunk el. Számtalan alkalommal szállást és kosztot biztosítottunk erdélyi és vidéki testvéreinknek.

A Szeretetotthon építésére eddig több mint 200.000 Ft gyűlt össze adományokból, ebből alapítványt szeretnénk létrehozni, és ehhez mindenki csatlakozhat.

Bencze Franciska

Csendes nap a Fasori Gimnáziumban

A „Budapesti Evangélikus Gimnázium”-ban (Fasor) 1995. április 7-én tartották a húsvét előtti csendesnapot. A de. 8-tól déli 2 óráig tartott rendezvényen jelen volt **Kászoni József** lelkész-hitoktató is, aki a Gimnáziumban tanuló unitárius diákokat részesíti valláserkölcsi nevelésben. Reggel 8 órától az iskola összes diákja és tanára – több mint hatszáz különböző felekezetű diák tanul itt – számára **Fabiny Tamás** evangélikus lelkész-hitoktató tartott istentiszteletet. Ezt követte **Hankovszky Jácint** domonkos szerzetes szintén közös, érdekesítő teológiai előadása, ami a fasori evangélikus templomban hangzott el. Az előadás után a diákok több mint tíz csoportra osztottan hallgathatták az előadásokat, illetve beszélhették meg a hallottakat. Kászoni József lelkész-hitoktató előadásának címe: „A böjt unitárius értelmezése” volt. Ezt követően pontosan déli 12-kor kezdődött meg az úrvacsoraosztással egybekötött istentisztelet, amelyet **Szirmay Zoltán** evangélikus lelkész tartott. Az evangélikus egyház szertartása szerint kiszolgáltattott úrvacsorai szent jegyeket mindenki hite és meggyőződése szerint vehette magához, Jézus életére és emlékére gondolva. Ez volt a csendesnap rendezvény záróakkordja, amit a jól megérdemelt tavaszi szünet első pillanatai követtek, és erre a szünetre mindenki jogosult a kemény munka után, tanár és diák egyaránt.

Külföldi hírek

A *The Inquirer* március negyedik számában olvassuk, hogy az angliai unitáriusok 1995. évi közgyűlését előkészítő tanácsulések egyikét a londoni Essex Hallban (az angliai unitáriusok londoni központja) tartották 1995. február 11-én. Amint erről a fent megjelölt újság az első öt oldalon beszámol, többek között arról is ír, hogy ezen mint meghívott, jelen volt, és ennek a munkálatait figyelemmel kísérhette **Miklósi-Vári Katalin** IV. éves teológiai hallgató, aki egy félévi tanulmányi időt tölt a manchesteri Unitarian Collegeben. Mind az „Unitárius Élet”, mind pedig a „The Inquirer” olvasói nevében kívánunk Katinkának eredményes tanulmányi előmenetelt a szép Angliában.

A *The Record*, a Leeds-i unitáriusok havonta megjelenő újsága szerkesztője, a sokak által jól ismert Austin Fitzpatrick,

„Mill Hill Chapel” lelkésze, meleg hangon köszönti **Dr. Erdő János** erdélyi püspököt, aki részt vesz az idei, 1995-ös angliai közgyűlésen április hónap folyamán, s amint az újságból értesülünk arról, többek között Leeds városát (is) meglátogatja, és nagypénteken prédikál majd az unitáriusok gyülekezetének. Ebből az alkalomból Főtisztelendő **Erdő János** püspök, valószínűleg találkozik majd Leeds városának alpolgármesterével is. A város főpolgármestere ez idő alatt külföldön tartózkodik. A Leeds-i unitáriusok, neves vendégük fogadására, április 12–15. között készülnek. Ugyanitt olvashatunk arról is, hogy **Miklósi-Vári Katalin** is vendége lehetett a gyülekezetnek, aki egy anyák napi istentiszteleten vett részt a gyülekezeti közösségben április hónap folyamán.

*

A „Partner Church News” (Testvéregyházközségi Hírek) utolsó számában, január, olvassuk **Leon Hopper** tollából, aki a magyarországi unitáriusok jó barátja, hogy részletesen számol be a tavaly őszi folyamán tett magyarországi és erdélyi látogatásairól. Írásában megemlékezik arról, hogy egy-egy fejezet zárul le mind a magyarországi, mind pedig az erdélyi unitárius egyházak életében **dr. Ferencz József** illetve **dr. Kovács Lajos** püspökök halálával. **Ifj. Bartók Béla** világi elnök hosszú és eredményes munkáját is megemlíti. **Leon Hopper** és felesége október 17–24 között Erdélybe látogatott, ahol eseményekkel gazdagon telt időt töltött. Ebből az alkalomból személyesen is találkozott minden esperessel, és nagyon sok lelkéssel az illető esperesi kör lelkészei közül. Két és fél nap alatt így sikerült mintegy 60 lelkéssel találkoznia és megismerkednie, akik arról beszéltek a messziről (Washington állam) érkezett kollegájuknak, hogy milyen egy erdélyi unitárius lelkész élete, illetve milyen kihívásokkal találja magát szembe a lelkész az 1989-es események mai Romániájában. Ahhoz, hogy eredményesebben működhessenek közre az erdélyi kollegákkal, létrehoztak minden esperesi körben egy felelőst, aki lényegében a kapcsolattartásokért úgymond felel. Így a Kolozsvár-Torda egyházkörben **Pálffy Dénes** sinfalvi lelkészre, a Maros-Küküllői egyházkörben **Nagy László** szőkefalvi lelkészre, a székelykeresztúri körben **Jakab Dénes** szentábrahámi, a székelyudvarhelyi körben **Kedei Mózes**re, a székelyudvarhelyi 1-es sz. egyházközség lelkészére, illetve a Háromszék körben **Máthé Sándor** brassói lelkész-esperesre esett a választás.

Ugyancsak ebből az alkalomból látogatták meg a vendégek a homoródszentmártoni Dávid Ferenc ifjúsági házat és Konferencia Központot, illetve a lókodi Öreges Otthonát. A jeles vendég mindkét létesítményről elismerően nyilatkozott. Útban hazafelé meglátogatták a torockó-szentgyörgyi testvéregyházközségüket is, ahol istentiszteletet tartott a nevezett lelkész.

Könyvesboltunk ajánlataiból gyermeknapra

- Vágvölgyi Éva: Az Aranyvirág
(Szent Jeromos Bibliatársulat 1992) 200,- Ft
- Fáber Kovács Gyula:
Ballag már a vén diák
(Kálvin Kiadó 1993) 190,- Ft
- A vonat nem állt meg
(Indiai elbeszélés)
(Fibi Szociális és Rehabilitációs Szolgáltató BT) 250,- Ft
- Mary E. Erickson: Milyen Isten?
(David C. Cooc Foundation, 1992) 110,- Ft
- Mary E. Erickson:
Hat csodálatos nap
(David C. Cooc Foundation, 1991) 120,- Ft
- Turmezei Erzsébet:
Ragyogjatok szép csillagok!
(Fibi Evangélikus Diakonisza Egyesület, Budapest 1994) 250,- Ft
- Bibliai és Művelődéstörténeti játék
(Bajáros KFT Baja) 155,- Ft
- Olvasó és színező füzetek Bibliai történetekkel
(Fibi Szociális és Rehabilitációs Szolgáltató BT) 65,- Ft
- Bibliai Történetek gyermekeknek
(Kálvin Kiadó 1993) 390,- Ft

Heltai Gáspár könyvesbolt
címe:
Budapest V., Alkotmány u. 12.

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

A Magyarországi Unitárius Egyház felhívja azon érettségizett unitárius fiatalok figyelmét, akik elhivatottságot éreznek a lelkészi pálya iránt, hogy teológiai képzésre lehet jelentkezni. A tanulmányi időre az egyház ösztöndíjat és egyéb támogatást ajánl fel.

Érdeklődni lehet személyesen vagy írásban a Püspöki Hivatalnál.

Cím: Budapest, V. ker. Nagy Ignác u. 2-4. (munkanapokon 9-13 óráig).

Dr. Erdő János kolozsvári püspök angliai útja előtt Budapesten töltött pár napot. Virágvasárnapon, április 9-én Pestszentlőrincen szolgált, hétfőn egyházunk elnökségével megbeszélést folytatott.

CSEREÜDÜLTETÉS

Kérjük azon iskoláskorú gyermekek szüleinek jelentkezését, akik szeretnének részt venni a Budapesti Unitárius Egyházközség, valamint a Rotterdami Remonstráns Gyülekezet által közösen szervezett csereüdületési programunkban. A gyermekek holland családoknál töltenének 2 hetet ezen a nyáron, mely vendéglátásért jövő nyáron a holland család gyermekét kell vendégül látni. (Az útiköltséget az egyház fedezi.)

Feltételek: életkor: 12-16 év, és a gyermek tanuljon angolul vagy németül.

Jelentkezni lehet **Tettamanti Bélánál** telefonon az esti órákban.

(Tel.: 251-7023)

Konfirmáció

1995. június 4-én, Pünkösöd vasárnapján hagyományainknak megfelelően konfirmációra kerül sor Hőgyes Endre utcai, valamint pest-szentlőrinci (Havanna lakótelep) templomainkban de. 11 órai kezdettel. A konfirmáció gyermekeink unitárius hitben való megerősödésének kinyilvánítása, amely által egyházunk önálló tagjaivá válnak, és Isten előtt felelősséget vállalnak cselekedeteikért, hitükhöz való hűségükért. E meghatóan bensőséges, szép ünnepségre szeretettel hívjuk és várjuk kedves híveinket.

Unitárius műsorok

„Jó reggelt adj, Istenem!”
– unitárius ifjúsági műsorok szombatonként 8 órai kezdettel az MTV I.-ben:
V. 13., V. 20., V. 27., VI. 3.

Május 26.

Kossuth rádió, 13.30

„Egy az Isten”
unitárius félóra

Felhívás

A Magyarországi Unitárius Egyház dunafüredi nyaralója májustól ismét üdülőket fogad.

Érdeklődni és jelentkezni lehet **Aradi Ferencnél**.

Tel.: 113-2867 (hétköznap reggel 8-10 között)

Helyreigazítás

Áprilisi számunkban sajnálatos módon tévesen jelent meg az orgonaépítő, villamosmérnök, neve. Helyesen: Albert Péter. Ezúton is elnézését kérjük.

Régiséget, hagyatékot, bútor, szőnyeget, képeket vásárol:

Wagner Sándor
műtárgykereskedő.

Tel.: 06/30-330-330
06/60-333-333

Lapzárta minden hónap 6-án van. A később beérkezett írásokkal szerkesztőségünk csak a következő hó lapzártáig tud foglalkozni. Kérjük ezt a beküldendő írásoknál figyelembe venni.

Laptulajdonos:
Magyarországi Unitárius Egyház

Felelős kiadó:
Bencze Márton püspök

Főszerkesztő:
Bencze Franciska

Szerkesztőbizottság:
Gálffy Gábor, Kászoni József,
Muszka Ibolya, Nyitrai Levente

Szerkesztőségi titkár:
Sándor Gy. Mátyás

SZERKESZTŐSÉG CÍME:
V., Nagy Ignác utca 2-4. Budapest, 1055.
Telefon/fax: 111-2801

Terjeszti a Magyarországi Unitárius Egyház.
Előfizethető:

egyházi központunkban, a lelkészi irodákban,
vagy egyházi csekkben, Unitárius Élet jellegével.

Évi előfizetési díj: 600,- Ft.

Egyes szám ára 50,- Ft.

Megjelenik havonta.

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Index: 25 842

Készült a **Cerberus Kft.** gondozásában
(Budapest V., Kálmán Imre u. 23.
Tel.: 132-3511)

Felelős vezető: Schmidt Gábor

HU ISSN 0133-1272